

ZÁRADEK

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG

Ügyszám: IV/02670-0/2022

MISKOLCI TÖRVÉNYSZÉK
Közigazgatási Iroda

3.

Az irat elektronikus irat papír alapú másolat. 2022 DEC 05.

Az ügy száma: K 101.444/2020

Miskolc, 20... év... hó... nap...
Magyarország Alkotmánybírósága

Beküldés dátuma: 2022 NOV 25.

Kezelőiroda:

Érkezett: 2022 NOV. 25

1015 Budapest, Donáti u. 35-45.

Melléklet: 1 db

Pld.: Mell.: db

A Miskolci Törvényszék útján

aláírás

Érk. módja: postán / gyűjtőládába / személyesen /
e-mailen / faxon / hivatali kézbesítéssel / hivatali kapun
aláírás:

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott

valamint

továbbiakban együttesen Indítványozók – az P/1. sz. mellékletben csatolt meghatalmazással igazolt, hivatalos iratok átvételére is jogosult jogi képviselőm, a **Karsai Dániel Ügyvédi Iroda** útján (képv.: dr. Karsai Dániel,

Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI törvény (továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése és 27. § (1) bekezdése alapján a következő

alkotmányjogi panasz

indítványt terjesztem elő.

- I. Kérem a T. Alkotmánybíróságot, hogy az alábbiakban részletesen kifejtett indokok alapján, a Kúria Kfv.VII.37.697/2022/2. számú végzését, a Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/57. számú ítéletét, mint az Alaptörvény XIII. cikk (1)-(2) bekezdéseit [tulajdonhoz való jog, tulajdon kisajátításának alkotmányos feltételei], XXVIII. cikk (1) bekezdését [tisztességes eljáráshoz való jog], és XXIV. cikk (1) bekezdését [tisztességes hatósági eljáráshoz való jog] sértő alaptörvény-ellenes bírói döntést a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal BO/05/01949-26/2020. sz. határozatára kiterjedően megsemmisíteni szíveskedjék.
- II. Kérem a T. Alkotmánybíróságot, hogy a Kstv. 37/B. § (2) bekezdését, és a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 80. § (1) bekezdését, mint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe [tisztességes eljáráshoz való jog, fegyverek egyenlősége] ütköző, alaptörvény-ellenes jogszabályhelyet az Abtv. 41. § (1) bekezdése alapján a határozat kihirdetése utáni 30 nappal *pro futuro* semmisítse meg.

Kérelem I. pontjának eljárásjogi alapja az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, valamint az Abtv. 27. § (1) bekezdése, amely alapján az Alkotmánybíróság felülvizsgálja a bírói döntés Alaptörvénnyel való összhangját, és megsemmisíti az Alaptörvénnyel ellentétes bírói döntést.

Kérelem II. pontjainak eljárásjogi alapja az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja, valamint az Abtv. 26. § (1) bekezdése, amely alapján az Alkotmánybíróság felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját, és az alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezést teljesen vagy részben megsemmisíti.

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 52. § (5) bekezdése értelmében az Indítványozók kérik adataik zártan kezelését.

I. Az indítvány benyújtásának törvényi és formai követelményei

- A jogorvoslati lehetőségek kimerítése

1. Indítványozók az Abtv. 26. § (1) bekezdés b) pontjával, valamint az Abtv. 27. § (1) bekezdés b) pontjával összhangban a jogorvoslati lehetőségeket kimerítették. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal BO/05/01949-6/2020. sz. határozata ellen indított közigazgatási perben a Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/57. számú ítélete ellen a Kp. 99. § (1) bekezdése alapján fellebbezésnek helye nincs. A Kúria Kfv.VII.37.697/2022/2. sz. végzésével szemben további jogorvoslatnak helye nincs.

2. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a Kúria felülvizsgálati kérelem befogadását megtagadó végzése az Abtv. 27. § (1) bekezdése szerint a bírósági eljárást befejező egyéb döntésnek minősül, így alkotmányjogi panasszal támadható {lásd például: 3245/2019. (X. 17.) AB végzés, Indokolás [14], utóbb megerősítette 3221/2020. (VI. 19.) AB végzés, Indokolás [17]}.

3. Az Alkotmánybíróság konzekvensen úgy ítéli meg, hogy a Kúria nem érdemi döntésén keresztül az ügy érdemében hozott jogerős döntést csak két esetben vizsgálhatja akkor, ha az alkotmányjogi panasz az ügy érdemében hozott jogerős döntéssel szemben az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti határidőn túl kerül előterjesztésre. Egyrészt akkor, ha az indítványozó a jogerős döntést a felülvizsgálati indítvánnyal egyidejűleg, az Abtv. szerinti határidőben alkotmányjogi panasszal is megtámadta, másrészt pedig akkor, ha a Kúria a végzését mérlegelési jogkörben hozta meg, amely mérlegelés eredményére az indítványozónak bizonyosan nincs ráhatása {lásd az Ügyrend 32. § (4) bekezdését, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 26. § (1) bekezdésének és 27. §-ának, valamint az Alkotmánybíróság Ügyrendje 32. §-ának egységes értelmezéséről szóló 1/2019. (XI. 25.) AB Tü. állásfoglalás I/5. pontját, legutóbb ezzel egyezően: 3180/2022. (IV. 22.) AB végzés, Indokolás [14]; 3333/2022. (VII. 21.) AB végzés, Indokolás [13]}.

4. Jelen esetben az Indítványozók által igénybe vett felülvizsgálati eljárást kezdeményező felülvizsgálati kérelem három befogadhatósági okra tekintettel került előterjesztésre. Indítványozók álláspontja szerint a jogerős döntés ügy érdemére kiható jogszabálysértés a joggyakorlat egységének vagy továbbfejlesztésének a biztosítására tekintettel [Kp. 118. § (1) bek. a) pont aa) alpont], a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre tekintettel [Kp. 118. § (1) bek. b) pont], valamint a kérelmező alapvető eljárási jogának valószínűsíthető sérelme, és az ügy érdemére kiható egyéb eljárási szabályszegésre tekintettel [Kp. 118. § (1) bek. a) pont ad) alpont] volt indokolt. A Kúria támadott végzésének [16] bekezdése tartalmazza az ad) alpontra alapított jogi érveléssel szembeni kúriai jogi álláspontot. Ekként került megállapításra a támadott végzés [22] bekezdésében a döntés elvi tartalma is, mely szerint a bizonyíték (szakvélemény) értékelését, mérlegelését támadó felülvizsgálati kérelem befogadása elvi jelentőségű jogkérdés hiányában nem indokolt. Ezen elvi tartalom nem formai hibás indítványra vezethető vissza, hanem a Kúriának a felülvizsgálati kérelem mérlegelésére enged következtetni, arra, hogy a felülvizsgálati kérelemben előadott, zömmel az ad) alpont alatti befogadási körülményeket miért nem tekinti a Kúria olyan súlyú eljárási jogszabálysértésnek, mely a felülmérlegelést lehetővé tenné. Arra, hogy a felülvizsgálati kérelem által hivatkozott Kp. 2. § (1)-(2) bek. [17.o.], 80. § [16.o.], az Alaptörvény XV. cikk (1)-(2) bekezdését [18.o.], Ákr. 3. §, 62. § [19. o.], a Kp. 2. § (3) bek. [21.o.] jogszabályhelyekre vonatkozóan előadott részletes érveket miért nem tekintette felülmérlegelésre okot adó körülménynek, az Indítványozók ráhatásától független, a Kúria joggyakorlat-egységesítő és -fejlesztő tevékenységre vezethető vissza. Ekként Indítványozók álláspontja szerint a Kúria Kfv.VII.37.697/2022/2. sz. végzésén keresztül helye van a Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/57. számú ítéletével szemben alkotmányjogi panasznak ezen érdemi bírói döntéssel szemben való befogadása és érdemi elbírálása is indokolt.

- *Az alkotmányjogi panasz benyújtásának határideje*

5. A Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/57. számú ítéletét 2022. július 5. napján kézbesítették az Indítványozók jogi képviselője részére, mely ítélettel szemben Indítványozók törvényes határidőn belül felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő a Kúriához. Indítványozók felülvizsgálati kérelme befogadhatósága tárgyában a Kúria Kfv.VII.37.697/2022/2. sz. végzésével a felülvizsgálati kérelem befogadhatóságának megtagadásáról döntött. A Kúria Kfv.VII.37.697/2022/2. sz. végzését Indítványozók jogi képviselője 2022. szeptember 28. napján vette át elektronikusan, így az Abtv. 30. § (1) alapján az alkotmányjogi panasz határidőben kerül benyújtásra.

- *Az indítványozók érintettségének bemutatása*

6. Az Indítványozók személyes érintettségét igazolja, hogy a kisajátítási hatósági eljárásban ügyfélként, a kisajátítani kért és kisajátított ingatlan tulajdonosaiként vettek részt; a Miskolci Törvényszék előtt a közigazgatási perben és a Kúria felülvizsgálati eljárása kezdeményezőiként az Indítványozók, mint felperesek vettek részt.

- *Annak bemutatása, hogy az állított alapjogsérelem a bírói döntést érdemben befolyásolta vagy a felmerült kérdés alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés*

7. A jelen ügy tárgyát képező alkotmányossági kérdés alapvető alkotmányjogi jelentőségű (Abtv. 29. §), ugyanis jelen ügy tárgya - az Indítványozók megélhetését biztosító termőföldek – kisajátítása, ami az Alkotmánybíróság gyakorlatában a tulajdonhoz való jog legsúlyosabb közhatalmi korlátozása.

8. Alkotmányjogi jelentőséggel bír, hogy az ügyben megvalósult-e a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog átfogó sérelme, valamint, hogy az előzetesen kirendelt szakértő véleménye fenntartások nélkül elfogadható-e a közigazgatási perben, amikor bizonyítási indítvány mellett csatolásra kerül (okirati bizonyítékként) *Indítványozók* által olyan más eljárásban készült szakvélemény, ami azonos értékelési módszerrel került elvégzésre és az azonos ingatlanra nézve a kirendelt szakértő véleménye által megállapított „teljes kártalanítást” biztosító kártalanítási összeg közel kétszeresére értékeli az ingatlan valós forgalmi értékét. Indítványozók hivatkoznak a kisajátítások kapcsán az ingatlanértékelések módszere, és a kártalanítás funkciójának olyan alkotmányjogi összefüggéseire, amik az EJEB gyakorlatából rajzolódnak ki, melyek szintén indokálul szolgálnak az indítvány befogadása és érdemi vizsgálatához.

9. Alkotmányjogi jelentőséggel bír a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog alatt az a körülmény, hogy a kisajátítást kérő személy belátására, döntésére a Kstv. 37/B. § alkalmazása esetén – a jövőben kisajátítandó ingatlan tulajdonosainak mindennemű eljárési joga kizártsága esetén hatósági eljárásban értékelhető aránytalanság helyzetéből indul az ellenérdekű ügyfelek részvételével, és alapelvi szinten rögzített ügyfélegyenlőség elvével pro forma zajló közigazgatási hatósági eljárás. Indítványozók rámutatnak arra, hogy a Kstv. 37/B. §-a (szakértő előzetes kirendelése) alapján indult eljárásokban, mint amilyen Indítványozók kisajátítási ügye volt a Kstv. 25. § (1)-(2) bekezdésében szabályozott alapeljárástól eltérően hátrányba kerülnek, eljárési jogokat gyakorolni nem tudnak, mely egyensúlytalanság az ügy érdemére döntő kihatással lehet –és Indítványozók ügyében volt is.

10. A panasz hangsúlyozottan nem ütközik az ún. negyedfokú jogorvoslat tilalmának elvébe, a beadványban foglaltakat semmiképpen nem lehet ekként értelmezni, az egyértelműen ellentétes lenne az Indítványozók előadásával és annak szándékolt tartalmával, mely tehát nem „önmagában”

támadja a bírói döntéseket, hanem a fentiekben már jelzett és a továbbiakban részleteiben kifejtendő alkotmányjogi kontextusban. *Indítványozók* kérelme nem arra irányul, hogy az Alkotmánybíróság mérlegelje újra a bizonyítékokat, hanem annak megállapítását kéri, hogy Indítványozóknak – a fegyveregyenlőség elvét megsértve - objektíve nem volt lehetőségük bizonyításra, ami a tulajdonhoz való joguk megsértését eredményezte.

Az alkotmányjogi panasz benyújtásának érdemi indokolása

- *Az Alaptörvény megsértett rendelkezéseinek pontos megjelölése*

11. Tisztességes hatósági eljáráshoz való jog sérelme: az **Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése** értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.

12. Tisztességes eljáráshoz való jog sérelme: az **Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése** értelmében mindenkinek alapvető jogot biztosít ahhoz, hogy az ellene emelt vádról, vagy valamely perben a jogairól és kötelezettségeiről törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül döntsön.

13. Tulajdonhoz való jog sérelme: az **Alaptörvény XIII. cikk (1) - (2) bekezdése** értelmében mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár. Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.

A megsemmisíteni kért bírói döntések és kisajátítást elrendelő hatósági határozat alaptörvény-ellenességének indokolása

Tények

14. A [REDACTED] által kezdeményezett szakértő előzetes kirendelésére irányuló eljárásban a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal 2020. május 10. napján kelt BO/05/0243-2/2019 iktatószámú végzésével a [REDACTED] [REDACTED] jelölte le szakvélemény készítésére a Kstv. 37/B. § alkalmazásával. A P/2. sz. *mellékelék*ként csatolt igazságügyi szakvélemény elkészítésének a dátuma 2019. szeptember 27.

15. Az igazságügyi szakértő kirendeléséről szóló végzésben részletesen meghatározásra került, hogy a szakértő a szakvéleményét milyen szempontoknak megfelelően állítsa össze. Rögzítve lett az is, hogy az összehasonlításra alkalmas ingatlanok feltárásához, az ingatlan-forgalmi adatokhoz a szakértő kérjen adatszolgáltatást a NAV Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Adóigazgatóságától. A Kormányhivatal a szakvéleményben foglalt nyilatkozatát várta a szakértőtől a Kstv. 19. §-a szerinti

értékveszteség, a Kstv. 20. §-a szerinti költség, és a Kstv. 21/A. § szerinti járulékos költség vonatkozásában (P/2. sz. melléklet, 4. oldal).

16. A 2019. szeptember 27. napján készült igazságügyi szakértői előzetes szakvéleményében 4 összehasonlításra alkalmas ingatlan adatait vetette össze a kisajátítani kért [REDACTED] ingatlannal. Az összehasonlított ingatlanok közül 3 ingatlan [REDACTED] településen belüli különböző méretű (3,6 ha, 16 ha, 80 ha) ingatlanok adatok korrekciós tényezővel módosítottan adták a korrigált fajlagos egységárát a későbbi perbeli ingatlannak.

17. A Kormányhivatal a Kstv. 25. § (2) bekezdése alkalmazásával [REDACTED] hrsz-ú „szántó” művelési ágú [REDACTED] területű, az Indítványozók 1/2-1/2 tulajdoni illetőségük szerinti tulajdonát képező ingatlan vonatkozásában a kártalanítás mértékének megállapítása érdekében kirendelte a [REDACTED] t.

18. A P/3. sz. csatolt, 2020. május 6. napján kelt igazságügyi szakvélemény ugyanazon ingatlan vonatkozásában hat, egyenként 15-84 ha „szántó” művelési ágú ingatlanok összehasonlításával vezetett le a kisajátítani kért ingatlan fajlagos forgalmi értékére, majd ebből következően a kisajátítás összegére vonatkozóan számításokat.

19. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, mint kisajátítási hatóság előtt megindult kisajátítási eljárása részeként írásbeli nyilatkozatot tettek. Indítványozók kifejtették, hogy „nekik ennyi földjük van, a nyugdíj melletti jövedelemtől fosztja meg őket a kisajátítás” [P/4. sz. mellékletként csatolt BO/05/01949-26/2020. sz. határozat, 32. o.; a továbbiakban: Határozat]. Kifejtették, hogy az ingatlan „családi örökség, ezt pénzzel nem lehet kifejezni, ezért ragaszkodnak a földhöz”.

20. A megtartott kisajátítási tárgyaláson [REDACTED] szakértője azt a nyilatkozatot tette, hogy a Kstv. értelmében a kisajátítást kérő és a kirendelő hatóság minősül ügyfélnek, és a szakértőnek az ügyfelet kell értesítenie a szemléről. Álláspontja szerint: „a szemle megtartásra került, az ott tapasztaltak elegendőnek bizonyultak a szakvélemény elkészítésére, **további kérdés nem merült fel, így a tulajdonosok felkeresése nem volt indokolt**” [Határozat, 35. o.]. Később a Határozat rögzíti, hogy Indítványozókat, mint a tárgyi ingatlan szemletárgy birtokosait az előzetes eljárásban nem értesítették („Nem kerültek kiértésítve.”, Határozat 35.o.).

21. Előadták a hatósági eljárásban a Kúria Joggyakorlat-elemző Csoportja által 2015. február 6-án elfogadott összefoglaló, a kisajátítási perek gyakorlatáról szóló 2014.El.II.F.1/7. sz. összefoglaló véleménye 90.-92. oldalaira tekintettel, hogy a NAV adatszolgáltatáson alapuló összehasonlító adatok alapján készült szakvélemény nem megfelelő. „**Egyrészt a NAV válogatja le az adatokat, hogy mit biztosít, miből hányat és milyen, így azokat olyan súlyozással figyelembe venni nem lehet, mint ahogy azt a szakértő tette**” (Határozat, 34.o.). A szakértő előadta, hogy a kúriai összefoglaló vélemény „kötelezően alkalmazandóakat nem tartalmazza” (Határozat, 35.o.).

22. A bírói gyakorlatra hivatkozva a szakértő megállapította, hogy nincs kötelezettsége arra nézve, hogy több ingatlanértékelési szabványt is alkalmazzon a tárgyi ingatlan forgalmi értéke meghatározása érdekében. Hozam alapú értékbecslés módszerét kérték az Indítványozók a szakvéleményben rögzíteni, és azt megfelelően alkalmazni.

23. Előadták Indítványozók, hogy a kisajátítási hatóságnak megfelelő kompetenciával rendelkező szakértőt kellett volna kirendelnie, adott esetben több szakértőt is ki kellett volna rendelni. Indítványoztuk a kirendelt szakértő eljárásból történő kirekesztését és új szakértő kirendelése iránti intézkedést (Határozat, 35.o.). A kisajátítási hatóság a megállapította, hogy a szakvéleményt megfelelő színvonalon elkészítette, az világos, a megállapítások nem ellentmondóak, kellően indokoltak és részletes magyarázattal ellátottak (Határozat, 36.o.).

24. I. r. alperes a kártalanítási összeget a következőképpen határozta meg $\text{m}^2 \times \text{Ft/m}^2 = \text{Ft}$ (Határozat, 30.o.). A kisajátítási határozattal I. r. alperes a birtokbaadás időpontját 2020. október 30. napján határozta meg. A kisajátítási határozatban kötelezte alperesi hatóság a kisajátítást kérőt, hogy Indítványozók $\frac{1}{2}$ - $\frac{1}{2}$ tulajdoni hányadára tekintettel a határozat véglegessé válásától számított 15 napon belül fizessen meg számukra Indítványozóknak fejenként Ft összeget kártalanítás címén.

25. Indítványozók a 2020. augusztus 3. napján kelt, jogi képviselőjük útján a Miskolci Törvényszékhez előterjesztett keresetükkel támadták meg a Határozatot, vitatva mind a kisajátítás jogalapját, mind a megállapított kártalanítás összegszerűségét, a kisajátítási eljárás jogszerűségét.

26. A kisajátítás jogalapja kapcsán a Miskolci Törvényszék a 2020. november 17. napján kihirdetett 101.K.701.444/2020/11. számú közbenső ítéletével megállapította, hogy a perbeli ingatlan kisajátításának jogalapja fennáll. A Kúria az elsőfokú ítéletet Kfv.IV.37.209/2021/8. számú közbenső ítéletével hatályában fenntartotta. A jogerős közbenső ítélettel szemben terjesztettek elő Indítványozók alkotmányjogi panaszt, mely alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróság 3289/2022. (VI. 10.) számú végzésével visszautasított.

27. Indítványozók a kártalanítás összegszerűsége tekintetében keresetükben előadták, hogy a kialakult bírósági gyakorlat alapján a termőföld értékelés esetén a hozamszámításon alapuló módszerrel és a piaci összehasonlító adatok elemzésével szükséges megállapítani a termőföld reális piaci értékét (P/5. sz. mellékletként csatolt keresetlevél, 16. o.). Hivatkoztak azon vizsgálandó jellemzők, adatkörök figyelembevételének szükségességére, amelyek a Kúria Joggyakorlat-elemző Csoport 2014.El.II.F.1/7. sz. összefoglaló véleménye 90. oldalán rögzít, amiket a véleményt

megfogalmazó bírók, igazságügyi szakértők és tanácsadók által a „*tényleges összehasonlításhoz szükségesnek*” találtak (pl. az ingatlan kultúrállapotára, a meliorációra, a termésátlagokra 5-10 éves viszonylatból, a környezeti állapotra).

28. Indítványozók jogi képviselője a 2021. július 8. napján tartott tárgyaláson előadták, hogy Indítványozók nem földművesek, csak őstermelők, így ez nagy hátrány számukra: a kisajátítás eredményeként a tulajdonjoguk már nem áll fenn [az ingatlanon], ugyanakkor már nem fognak tudni hasonló mennyiségű és minőségű termőföldet vásárolni [a hatályos jog mező-és erdőgazdasági földre vonatkozó szerzési nem földműves szerzőkre nézve; P/6. sz. melléklet 1. oldal).

29. A megelőző eljárásban eljáró szakértőnek a Kp. 80. §-a alkalmazásával kirendelt [REDACTED] által a Miskolci Törvényszék /27. sorszámú végzésére tekintettel a szakvélemény kiegészítésére került sor. A szakértői nyilatkozatok közül Indítványozók a teljesség igénye nélkül, kettő nyilatkozatot emelnek ki, melyeknek a bírósági döntés érdemére, valamint a felülvizsgálati eljárás érdemére, azok figyelmen kívül hagyása miatt az alkotmányjogi panasz-eljárás érdemére is kiható jelentőségűek.

30. Egyrészt Indítványozók hivatkoztak arra, hogy a szakértőnek az előzetes kirendelésére vonatkozó eljárásban nem gyakorolhatták az ingatlan-tulajdonosokat megillető eljárési jogokat, és semmilyen módon értesítést nem kaptak arról, hogy a II. r. alperes (későbbi kisajátítást kérő) felkérésére szakértői vizsgálat fog történni a szántó ingatlanukon.

31. Szakértő álláspontja szerint Indítványozók „*az előzetes szakvélemény készítésének időpontjában nem minősültek félnek, fentiek értelmében szakértő tájékoztatási kötelezettségének tekintetében sem követett el mulasztást.* (P/7. sz. melléklet, Szakértői vélemény kiegészítése, 7. oldal).

32. Másrészt előadták Indítványozók – a megelőző eljárásban készült szakvélemény felhasználhatósága (180 nap) megkérdőjelezéseként azt -, hogy jelentős inflációs nyomás van a magyar forinton és ebben az évben köztudottan a magyar forint árfolyama az euróval szemben jelentős mértékben esést mutatott. Azzal egészítették ki Indítványozók állításukat, hogy az elmúlt években gyakori volt az éves 12 %-os átlagos termőföld áremelkedés. Jelentősége tulajdonítottak annak is, hogy a földbérleti díjak emelkedő tendenciája és előrejelezhető emelkedő tendenciája is amellet szól, hogy a kártalanítás összege felülvizsgálatra kerüljön.

33. Szakértő álláspontja szerint „*az átlagos értékesítési árak országos szinten, az elmúlt években valóban értéknövekedést mutatnak, de statisztikai átlagokból egy adott ingatlan piaci környezetére és értékében bekövetkezett változásokra következtetni nem lehet. Az értékbecslés az ingatlan egyedi tulajdonságai alapján határozza meg egy konkrét ingatlan piaci/forgalmi értékét.*” A szakértő azzal zárta okfejtését, hogy „*a Kstv. értelmében, továbbá a kártalanítás körében nem értékelhetőek jövőben esetlegesen bekövetkező események, vélelmek*

és várakozások. A kártalanítás alapjául szolgáló piaci érték az ingatlan kisajátításkori értéke kell legyen.” (P/7. sz. melléklet, 4-5. oldal)

34. Szakértő arra a felperesi észrevételre, mely szerint rendelkezésre áll azonos ingatlan kapcsán olyan ingatlanforgalmi szakértői vélemény, melyben a korrigált fajlagos ár a szakértő által megállapított érték közel kétszerese (1), azt választ adta, hogy „szakértőt szakértői munkája során más szakértők véleménye nem, kizárólag a vonatkozó jogszabályi és szakmai előírások kötik, amelyek maradéktalan betartásával készült a szakvélemény”. (P/8. sz. melléklet, 5. oldal)

35. Emellett bizonyítékként csatolták [REDACTED] Miskolc 2. sz. közjegyző 31016/N/23/2020/10. sz. végzése alapján kirendelt [REDACTED] igazságügyi szakértő által készített, jelen beadványhoz P/13. számon mellékelte szakvéleményt. A szakvélemény -csakúgy, mint az előzetes és a kisajátítási eljárásban aktualizált szakvélemények- a perbeli ingatlan piaci alapú értékmeghatározása, összehasonlító adatokon alapuló módszerrel készült. Külön kiemelendő, hogy az elkészült szakvélemény a piaci összehasonlító adatokon túl értékelte a kisajátított területen az éveken átnyúló és a kisajátítás miatt meg nem térülő befektetéseket.

36. [REDACTED] igazságügyi szakértő szakvéleményében megállapította, hogy az ingatlan (termőföld) fajlagos értéke az összehasonlító adatok és a korrekció alapján, indexálás nélkül: [REDACTED] x [REDACTED] = [REDACTED] Ft/ha. [REDACTED] igazságügyi szakértő, azonos ingatlanra, azonos módszerrel készült szakvéleménye alapján a kisajátított terület kártalanítási értékét [REDACTED] Ft összegben határozta meg. A két szakvélemény között a kártalanítás összegében mintegy [REDACTED] millió Ft különbség van, a támadott határozat [REDACTED] által megállapított kártalanításnak mindössze az [REDACTED] megfelelő kártalanítást állapított meg.

37. A 2022. február 22. napján tartott tárgyaláson Indítványozók jogi képviselője azon kérdésére, hogy hogyan magyarázza a szakértő, hogy más eljárásban, más szakértőnek, más adatot szolgáltat a NAV, azt válaszolta a szakértő, hogy „amennyiben a felperesi jogi képviselő a becsatolt másik szakértői véleményre gondol, akkor azt tudom kiemelni e körben, hogy a szakvélemény rögzítette, hogy a földhivataltól kért adatokat. (P/9. sz. melléklet, 5. oldal) Ez is azt mutatja, hogy a per tárgyává lett téve, a felek, a bíróság és a perszakértő is megfelelő ismeretekkel rendelkezett egy, a kártalanítási összeg kapcsán a perszakvéleménytől eltérő értékeket tartalmazó másik szakvéleménnyel.

38. hogy a kisajátítási határozat meghozatalát megelőzően előzetes szakértő kirendelésére is sor került anélkül, hogy a felperesek részt vettek volna a szakértői vélemény elkészítésében. Erre lehetősége sem teremtett a hatóság számukra. Sérelmezték, hogy nem biztosítottak számukra, mint ellenérdekű felek számára, az eljárásban való részvételre és a nyilatkozataink megtételére

lehetőséget. A megelőző eljárásban ezáltal súlyosan sérültek a tisztességes eljárás követelményei (P/5. sz. mellékelt tárgyalási jegyzőkönyv, 3. oldal).

39. Nyilatkozataikban Indítványozók előadták, hogy míg a közjegyzői eljárásban az ellenérdekű félnek is lehetősége van részt venni (kérelmezettként), és adott esetben nyilatkozni, valamint a szakértői véleménnyel összefüggésben az eljárási jogait gyakorolni, addig az előzetesen kirendelt szakértői véleménnyel összefüggésben az ellenérdekű félnek ez a joga nem állt fenn. Előadták azt is, hogy az alapeljárásban beszerzett szakértői véleményhez és a kisajátítási határozat időpontjához képest van egy időmúlás, és ezt mindenképpen figyelembe kell venni akkor, amikor feltétlen és azonnali kártalanítást ír elő a jogszabály.

40. A szakértő az összehasonlítás alapjául szolgáló tiszatarjáni ingatlan kapcsán nyilatkozta, hogy „nem tud olyan szakmai információról”, rendelkezésre álló dokumentumról, információról, szakmai ismeretről, amely szerint az ártéren található termőföldek alacsonyabb értéket képviselnének a környezetben. Előadta a szakértő, hogy egy ingatlan környezeti állapota, kultúrállapota, esztétikája, természeti adottságai akkor alkalmazandók, ha forgalmi értéket befolyásoló hatásúak, vagy azok kiemelkedő jelentőségűek, és ezeket negatív korrekciós tényezőkként kell figyelembe venni a szakma szabályai alapján.

41. A Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/57. számú ítéletét 2022. június 9. napján hozta meg, melyet jogi képviselőjük számára 2022. július 5. napján kézbesített elektronikusan (P/10. sz. melléklet, a továbbiakban: Ítélet).

42. Az Ítélet indokolásában rögzíti, hogy perbeli esetben a bíróság felperes bizonyítási indítványa alapján a Kp. 80.§ (1) bekezdését szem előtt tartva a megelőző eljárásban kirendelt [REDACTED] szakértőt a perben kirendelte arra figyelemmel, hogy ugyanazon szakkérdés volt a per tárgya, mint a közigazgatási eljárás során, nevezetesen a kisajátított ingatlan forgalmi értéke és annak alapján a felpereseknek járó kártalanítási összeg meghatározása (Ítélet, [46]).

43. Az Ítélet hivatkozik a Kp. 80 § (1) bekezdésére, valamint a Kúria 3/2020. (XI. 9.) KK véleményére, valamint az Alkotmánybíróság 5/2020. (I. 20.) AB határozatára annak alátámasztására, hogy a megelőző eljárásban kirendelt igazságügyi szakértő szakvéleménye a bíróság által kirendelt szakértő szakvéleményének minősül (Ítélet, [45]).

44. Az Ítélet [66] bekezdése egyenként tekinti át a felperesi érveket, majd az igazságügyi szakértőnek a válaszát azzal, hogy az Ítélet [67] bekezdésében mindössze összefoglalóan rögzítette a Miskolci Törvényszék, hogy „a felperesek által előterjesztett kifogások nem tették aggályossá, így hiányossá vagy homályossá a kártalanítás összegének alapjául szolgáló szakértői véleményben foglaltakat”.

45. Hivatkozott a bíróság a KGD 2012.128. számú eseti döntésre, mely szerint a kisajátítási ügyben a kártalanítási összegek helytállóságának megállapítása érdekében kirendelt igazságügyi szakértő szakvéleménye csak megalapozott szakmai szempontok alapján kérdőjelezhető meg (Ítélet, [68]).

46. Az Ítélet [70] bekezdésében a Miskolci Törvényszék felrója Indítványozóknak, hogy milyen szempontokból nem vette figyelembe ██████████ szakértő által készített, P/13. sz. csatolt szakvéleményt: „A bíróság azonban ezen szakvéleményt nem vehette figyelembe, egyrészt mivel a felperesek maguk álltak el ezen bizonyítási indítványtól, másrészt a perben igazságügyi szakértő kirendelésére került sor, aki által készített szakvéleményt a bíróság aggálytalannak minősített, a perbeli szakkérdést annak alapján bírálta el.” (Ítélet, [70])

47. 2022. augusztus 10-én Indítványozók a P/11. sz. csatolt felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő a Kp. 115. § (1) bekezdése alapján, hivatkozva a Kp. 118. §-ában foglalt három befogadhatósági okra.

48. Indítványozók kérték a Kúriát, hogy a Kp. 121. § (1) bekezdés b) pontja alapján helyezze hatályon kívül a Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/57. számú ítéletét a közigazgatási eljárásban hozott BO/05/01949-26/2020. számú határozatra kiterjedően, és az eljárt Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatalt új eljárás lefolytatására kötelezze.

49. Indítványozók rendkívül részletes jogi érvelést terjesztettek elő a felülvizsgálati kérelem befogadhatóságára vonatkozóan, három különböző befogadhatósági ok mellett adták elő jogi érveiket (P/11. sz. melléklet, 14-21. oldal). Előadták Indítványozók, hogy az Ítélet [54] bekezdésében írt jogi érv a formál logika szabályinak mondanak ellent, mert az üzemáthelyezés és az üzem megszűnésnek kártalanítását a szakértőnek számíttania kellett volna, az alap kirendelő végzés erre tartalmazott is felhívást a 6. kérdésben, de a teljes eljárás alatt a szakértő ignorálta a kérdésre való válaszadást (P/11. sz. melléklet, 16.o.).

50. Indítványozók sérelmezték, hogy az ítélet minden kritikai megjegyzés nélkül fogadta el a szakértő eljárását a fentiekben leírtak ellenére, különös tekintettel arra, hogy a településen belül nem volt összehasonlításra alkalmas adat (P/11. sz. melléklet, 17.o.) A perbeli adatok rögzítettsége és a bizonyítás ellehetetlenítése kapcsán hivatkoztak Indítványozók arra, hogy „ha másként nem, okirati bizonyítékként kellett volna figyelembe venni a közjegyzői nemperes eljárásban beszerzett szakvélemény tartalmát, amely alkalmas volt az alapeljárásban beszerzett szakvéleménnyel szembeni aggályok valószínűsítésre tekintettel arra, hogy a forgalmi értéket közel kétszeres összegben határozta meg negatív korrekció mellett?” (P/11. sz. melléklet, 18. o.).

51. Indítványozók tartalma szerint egyértelműen a Kp. 118. § (1) bekezdés a) pont ad) alpontjában meghatározott a kérelmező alapvető eljárási jogának valószínűsíthető sérelmére utaló körülményt tárt a Kúria elé: az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikke szerinti, a Kstv. előzetes szakértői bizonyítással érintett ingatlan-tulajdonosai nézve hátrányosabb, fegyveregyenlőség elvét csorbító jogszabály alkalmazásával összefüggésben felmerült jogsérelemre utaltak. Ezzel kapcsolatban hivatkoztak az Alaptörvény XV. cikkéből fakadó általános diszkriminációtilalom elvére (P/11. sz. melléklet, 18.o.).

52. Indítványozók végül részletesen kifejtették, hogy egy, a Kp. 80. §-át megelőzően elbírált ügyben kúriai közzétett határozat (a Kúria Kfv.V.35.035/2016/9. sz. határozat) elvi tartalma a bizonyítatlanságra, a bizonyítás kapcsán szükséges bírósági közrehatásra nézve milyen módon vált illuzórikussá Indítványozók konkrét ügyében. Indítványozók álláspontja szerint a Kp. szerinti bírósági közrehatási kötelezettség és a Pp. szabad bizonyítás elve csorbult Indítványozók Kp. 80. § által determinált bizonyítási indítványának engedélyezése, majd bizonyítatlanság miatti keresetelutasítás okán. A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét állították, hiszen a Miskolci Törvényszék úgy rekesztette ki még az okirati bizonyítékok közül is [REDACTED] (más eljárásban kirendelt szakértő) szakvéleményének, hogy a bíróság ekként bizonyítékkezelési-és értékelési tevékenységéről, és a kizárás jogi indokainak ítéletben való rögzítésével adós maradt (P/11. sz. melléklet, 21. o.).

53. A Kúria Kfv.VII.37.697/2022/2. számú, P/12. sz. csatolt végzésében, melyet 2022. szeptember 28-án kézbesítettek Indítványozók jogi képviselője részére, az Indítványozók által előterjesztett felülvizsgálati kérelem befogadását megtagadta. A Kúrai végzése a felülvizsgálati kérelem tartalmát elmulasztotta ismertetni, a felülvizsgálati kérelem pusztán a kérelmet és a befogadási okokat sorolja fel sommázva (Végzés, [6]-[7]). Ezt követően – lévén elmulasztotta saját maga a felülvizsgálati kérelemnek a jogi indokait a rendkívüli jogorvoslat jellegénél fogva *legalább röviden*, a felülvizsgálati kérelem elbírálását nem hátráltató módon rögzíteni-, a Végzés [12] bekezdésében arra hivatkozik, hogy olyan a felülvizsgálati kérelem, melyből nem tűnnek ki a kérelmező által érvényesíteni kívánt szempontok [Kp. 118. § (1) bekezdés a) pont aa) alpont szerint befogadhatóság].

54. A Kúria indokolása lényegében úgy foglalja össze a mindössze 10 oldal tényállást, és 8 oldal részletes jogi érvelést tartalmazó felülvizsgálati kérelmét Indítványozónak, mint amely „*lényegében az elsőfokú bíróság bizonyítékokat értékelő, mérlegelő tevékenységét kifogásolták*”. Indítványozók tisztában vannak azzal, hogy az Alkotmánybíróság nem ténybíróság, és szakjogági, bíróságok jogalkalmazási tevékenysége felett nem gyakorolt szuperbíróság funkciót, ezért csak itt csak utalnak arra, hogy a Kúria által észlelt jogi probléma szűkebb, mint amely a felülvizsgálati kérelem jogi érveléséből

következik. Ekként az indokolás [16] bekezdésében a Kúria döntésének indokai nem fedik le az Indítványozók által előadott jogi érvelést. Így a döntés elvi tartalmát is önkényesen állapította meg a Kúria akként, hogy „*a bizonyíték (szakvélemény) értékelését, mérlegelését támadó felülvizsgálati kérelem befogadása elvi jelentőségű jogkérdés hiányában nem indokolt*” mivel az Indítványozók pontos és konkrét jogi érvei nem a szakvélemény mérlegelésére irányult [Kp. 118. § (1) bekezdés a) pont aa) alpont szerint befogadhatóság].

55. A Kúria közzétett határozatok elvi tartalmának összevetésével állapította meg, hivatkozva a Jogegységi Panasz Tanács Jpe.60.002/2021/7. számú határozata indokolásának [18]-[25] bekezdéseire-, hogy az Indítványozók által felhívott döntéseknek, hangsúlyozottan, az elvi tartalma miatt nem analóg az Indítványozók ügyében felmerült Kstv. anyagi jogszabály alkalmazása kérdésében felmerült jogkérdéssel (EBH2014. K.21.) és a Pp. szakértői bizonyítási szabályai alkalmazása kérdésében felmerült jogkérdéssel (Kúria Kfv.V.35.035/2016/9.) [Kp. 118. § (1) bekezdés a) pont aa) alpont szerint befogadhatóság].

* * *

Jogi Érvelés

II. Kérelem: A Kstv. 37/B. § (2) bekezdése, és a Kp. 80. § (1) bekezdését az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésébe [tisztességes hatósági eljáráshoz való jog], a XV. cikk (1)-(2) bekezdésébe [hátrányos megkülönböztetés tilalma], a XXVIII. cikk (1) bekezdésébe [tisztességes bírósági eljáráshoz való jog] ütköznek

- *Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése és az Alaptörvény XV. cikk alatt [ügyfélegyenlőség elve, egyenlő bánásmód követelménye közigazgatási hatósági eljárásban]*

56. Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése szerint „*Mindenkinek joga van abhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.*”

57. A tisztességes hatósági eljáráshoz való jog nem azonosítható a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés]. Jogállami keretek között a "tisztességes" (fair, méltányos, kiegyensúlyozott) karakter minden közhatalom erejével felruházott eljárással szemben követelmény. Ezért a sajátosságok figyelembevétele mellett, de a hatósági eljárásban is megfelelő módon és tartalommal meg kell jelennie a *fair eljárás* alkotmányjogi követelményeinek, amelyeket az alapjogi jogalanyisággal rendelkező ügyfeleknek alanyi jogként, végső fokon alapjogként ki kell tudni kényszeríteni. E jogok érvényesíthetősége a hatóság működésének korlátja, jogszerű eljárásának pedig alaptörvényi mércéje. Ezen jogállami követelménynek a megnyilvánulása az, hogy az Alaptörvény XXIV. cikke önállóan, az ügyintézés alapjogaként ismeri el a *fair* hatósági eljáráshoz való jogot.

58. A tisztességes hatósági eljáráshoz való jog tartalmaként az Alkotmánybíróság számos olyan részjogosítványra mutatott rá gyakorlatában, amelyek az ügyfelet helyezik középpontba, és amelyek érvényesítése a vizsgálati típusú hatósági eljárás alaki és anyagi hatékonyságát (gyorsaságát, szakszerűségét, törvényességét), összességében jognak alárendeltségét hivatottak szolgálni. Ilyennek minősül például a határozat közlése (6/2017. (III. 10.) AB határozat, Indokolás [37]-[39]) és a közlés módja (17/2015. (VI. 5.) AB határozat, Indokolás [109], megerősítette: 35/2015. (XII. 16.) AB határozat, Indokolás [27]); a fegyveregyenlőség az olyan hatósági eljárásokban, amelyek ellenérdekű ügyfelek részvételével zajlanak (10/2017. (V. 5.) AB határozat, Indokolás [61]-[63]) és az iratbetekintéshez való jog (Abh4., Indokolás [36]). Az Alkotmánybíróság azt is megállapította már, hogy "az eljárás megindulásáról való értesítés joga, valamint a bizonyítékok megismerésének joga a nyilatkozattételhez és a védekezéshez való jogon keresztül a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog értelmezési tartományához szükségképpen hozzátartozik" (3311/2018. (X. 16.) AB határozat, Indokolás [33]).

59. A bizonyítékok megismeréséhez való jog a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog szerves részét képezi: a nyilatkozattételhez és a védekezéshez való jog érvényesülése feltételezi, hogy az ügyfél megismerhesse a hatóság bizonyítási eljárását, az annak keretében beszerzett bizonyítékokat, amelyekre a hatóság az ügyfelet érintő döntéseit alapozza {3311/2018. (X. 16.) AB határozat, Indokolás [33]}.

60. Az Alkotmánybíróság elvi élel rámutatott arra, hogy "a *tisztességes hatósági eljárás követelménye egyetlen hatósági eljárásban sem sérülhet, jóllehet az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményrendszer eltérő lehet az egyes szakigazgatási eljárásokban, azok sajátosságaira tekintettel*" (3223/2018. (VII. 2.) AB határozat, Indokolás [34]). Ezt rögzíti az Alkotmánybíróság a legújabb gyakorlatában: a tisztességes hatósági eljáráshoz való alapjog „a hatóság jogi eljárásának egészére nézve jelent egy alapjogilag egységként értékelt és védett minőséget”. Az alapjog részjogosítványai az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés szerint korlátozhatók, azonban a hatósági eljárásnak összességében szemlélve „mindvégig tisztességesnek kell lennie, nincs helye a korlátozás igazolásának” (17/2019. (V. 30.) AB határozat, Indokolás [39]).

61. Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése alapján valamely megkülönböztetés alaptörvényellenessége akkor állapítható meg, ha a jogszabály alkotmányos indok nélkül tesz különbséget a szabályozás szempontjából egymással összehasonlítható helyzetben lévő – homogén csoportba tartozó – jogalanyok között {lásd: 42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [28]; lásd legutóbb: 3002/2019. (I. 7.) AB határozat, Indokolás [39]}. Alkotmányjogi szempontból a különbségtétel akkor aggályos, ha a megkülönböztetésnek nincs tárgyilagos mérlegelés szerint észszerű indoka, vagyis az önkényes {lásd pl.: 3009/2012. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [54]; 43/2012. (XII.

20.) AB határozat, Indokolás [41]; 14/2014. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [32]; 32/2015. (XI. 19.) AB határozat, Indokolás [80]}.

- *A fenti elvek alkalmazása jelen ügyre*

62. A Kstv. 37/B. § (2) bekezdése szerint: „*Az előzetes szakvéleményt a később indított kisajátítási eljárásban a kisajátítást kérőnek a kisajátítási kérelemben - az előzetes szakvélemény csatolásával - előterjesztett kérelmére **szakértői véleményként kell felhasználni**.*”

63. Indítványozók szántó ingatlana kisajátításáról rendelkező határozat hivatkozza a kisajátítási hatóság a Kstv. 37/B. §-át. A rendelkezés arra vonatkozik, hogy a kisajátítási hatósági eljárást megelőzően, a jövőbeni kisajátítást kérő a főeljárás megindítását megelőzően megfelelő ismeretekkel rendelkezzen az adott ingatlan tulajdonságaival, valamint annak forgalmi értékével. A forgalmi érték meghatározása egyrészt szükséges ahhoz, hogy vételi ajánlatot tudjon tenni, ennek hiányában pedig a kártalanítási összegként kerül figyelembevételre a kisajátítási hatóság által. Elmondható tehát, hogy a kisajátítási hatósági eljárást megelőzően, amikor *Indítványozóknak* a Kstv. 37/C. § (1a) bekezdése alapján nincs ügyféli jogállásuk, a kisajátítást kérő már a hatósági eljárás kimenetelére kiható befolyással van: ő dönt arról, hogy milyen mértékben kéri, mely ingatlanok, azok mely részének az ingatlanforgalmi szakértői felmérését, szemlészését, anélkül, hogy neki közvetlenül az ingatlan tulajdonosával kapcsolatba kellene kerülnie. Az elkészült szakvélemény kisajátítási (fő)eljárásban való használhatóságának megengedhetősége nem vitatottan az eljárás hatékonysága céljából került megalkotásra, azonban a Kstv. 37/B. § (2) bekezdésének „*kell felhasználni*” fordulata egyértelművé teszi: a hatóságnak – akármilyen tartalmú is legyen az előzetes szakvélemény – fel kell használnia azt a kisajátítási eljárásban. Az Ákr. 62. § (4) bekezdésben rögzített szabad bizonyítás elvének elvonása végső soron az ellenérdekű ügyfélen, konkrétan *Indítványozókon* csattan: a kisajátítást kérő „uralhatja” a kisajátítási hatósági eljárást, szakvéleményekkel szemben a szakkérdésekben nem jártas ingatlantulajdonos *Indítványozóknak* kell megtalálniuk az előzetes szakvélemények aggályosságát eredményező körülményeket. Az, hogy a kisajátítást kérő érdekében készített előzetes szakvéleménnyel szemben a hatóságnak mindössze annak aktualizálására való felhívást kell intéznie a szakértőhöz súlyos kételyeket ébreszt abban, hogy a Kstv. 37/B. §-a érvényre juttatja-e a fegyverek egyenlőségének elvét. *Indítványozók* álláspontja szerint nem lehet beszélni egyenlőségről az ellenérdekű felek között, de leginkább nem érvényesülhet már a hatósági eljárásban sem az ügyfélegyenlőség elve, ha az ügyfélegyenlőség elvét a Kstv. (az Ákr. általános szabályaitól eltérést megállapító) jogszabályhelyei lehetetlenné teszik. A kisajátítást kérőnek mindössze arra kellett hivatkoznia, hogy új szakértő kirendelésére az Ákr. és a Kstv. alapján „*nincs is jogi lehetőség*”. Ha megengedhető, hogy az ügyfelek közül az egyik csak a

jogszabályra hivatkozzon, a másik pedig jogi érdekének megfelelő szakértőt nem tud bevonni az eljárásba, az súlyos csorbáját jelenti a tisztességes hatósági eljárásnak.

64. Kiemelendő, hogy a 10/2017. (V. 5.) AB határozat megállapításával szemben ellenérdekű ügyfeles, kérelemre induló kisajátítási hatósági eljárásban, az előzetes szakértői vélemény kötelező felhasználásával szemben a kisajátítani kért ingatlan tulajdonosai eszköztelenek: egyetlen Ákr.-ben foglalt ügyféli jog sem alkalmas arra, hogy kifejezetten az aszimmetrikus hatóság-ügyfél viszonyra is tekintettel a bizonyítást érdemben befolyásolhassa. Az ügyfelek közötti egyenlőség elvét nem juttatja előre a támadott jogszabályhely, mely jogszabályhelyre alapozva estek el *Indítványozók* attól, hogy egyéb szakértői kompetenciákkal rendelkezők kerüljenek bevonásra (pl. talajvédelmi szakértő, mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalati gazdálkodás szakértő). Maga a Kstv. az, amelyből fakad a különbségtétel a felek között, *Indítványozók* ellenbizonyítási kényszerbe kerülnek a Kstv. által, melyet -megfelelő szakértelem hiányában, és a hatóság Kstv.-től eltérő szakvélemény befogadási kötelezettsége hiányában – tisztességes hatósági eljáráshoz való jog sérelmére vezetett a hatósági eljárásban. A jogsérelem, bár a keresetlevélben és a bírósági tárgyalásokon is elő lett adva, a Miskolci Törvényszék nem érzékelt az egyenlőtlen helyzetből fakadó tisztességes hatósági eljárás-sérelmet, mely a bírósági ítélet alaptörvény-ellenességére vezetett.

65. Indítványozók a Kstv. 37/B. § (2) bekezdésének teljes megsemmisítésére tesznek indítványt, ugyanis a „*kell felhasználni?*” fordulat mozaikos megsemmisítése esetén a norma alkalmazásra alkalmatlan lenne, a meginduló (újrainduló) és folyamatban lévő hatósági eljárásokban jogbizonytalanságot eredményezne.

- *Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése nézve [tisztességes bírósági eljáráshoz való jog]*

66. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése mindenkinek alapvető jogot biztosít ahhoz, hogy az ellene emelt vádról, vagy valamely perben a jogairól és kötelezettségeiről törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül döntsön. A tisztességes eljárás (*fair trial*) olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95.]. A tisztességes eljáráshoz való jog olyan abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye [14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 266.].

67. A tisztességes eljáráshoz való jog több garanciális szabályból áll. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványai különösen: a bírósághoz fordulás joga, a tárgyalás igazságossága, a tárgyalás nyilvánosságának és a bírói döntés nyilvános kihirdetésének a követelménye, a törvény által létrehozott bíróság, a bírói függetlenség és a pártatlanság kívánalma, továbbá az észszerű határidőn belüli elbírálás követelménye. A szabály *de facto* nem állapítja meg, de az Alkotmánybíróság értelmezése szerint része a tisztességes eljárásnak az is, hogy az eljárásban biztosítva legyen a fegyverek egyenlősége {22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]}.

68. A tisztességes eljáráshoz való jog alkotmányos érvényesülése tehát magában foglalja az eljárás azon követelményét, hogy az megindítható legyen egy arra hatáskörrel rendelkező bírói fórum előtt. Ahogy azt az Alkotmánybíróság már az Alkotmány 57. § -ával összefüggésben is kifejtette – amely esetjogot az alaptörvényi megfogalmazás azonossága miatt a mai napig irányadónak tart a fórum –, az eljárásnak ahhoz kell vezetnie, hogy a bíróság a perbe vitt jogokat és kötelességeket az ott írt módon valóban "elbírálja": az összes, az Alkotmányban részletezett követelmény – a bíróság törvény által felállított volta, függetlensége és pártatlansága, az, hogy a tárgyalás igazságosan (a nemzetközi egyezmények szóhasználatával: *fair, équitablement, in billiger Weise*) és nyilvánosan folyjék – ezt a célt szolgálja, csak e követelmények teljesítésével lehet alkotmányosan véglegesnek számító, érdemi, a jogot megállapító döntést hozni.

69. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben azt is rögzítette, hogy a bírósághoz való fordulás alapvető joga nemcsak a beadványok előterjesztésének jogára szorítkozik, hanem a bírósági eljárásban a fél pozícióját biztosítja a személyeknek. A személyek alanyai, alakítói és nem tárgyai, „elszenvedői” a bírósági eljárásnak. Alkotmányban biztosított joguk van arra, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogaikat és kötelességeiket elbírálja (s ne csak az ezeket tartalmazó beadványról mondjon véleményt), és arra is, hogy lehetőséget kapjanak a bírósági döntés alapjául szolgáló tényállással és jogi kérdésekkel kapcsolatban nyilatkozataik megtételére. [59/1993. (XI. 29.) AB határozat].

70. Az Alkotmánybíróság a 20/2017. (VII. 18.) AB határozatában összefoglalóan kimondta, hogy „[a]z Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy **döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia.** Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvényellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes bírósági eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes bírósági eljárás

alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossgal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon {lásd 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]}” (Indokolás [26]).

71. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog érvényesülésének megítélését minden esetben tartalmi vizsgálathoz kötötte: elemezte az alapjog állított sérelmére vezető jogszabályi környezetet és bírói döntést, a szabályozás célját és a konkrét ügy tényállását, majd pedig – mérlegelés eredményeként – mindezekből vont le következtetéseket az adott esetre nézve megállapítható alapjogsérelemre nézve {vö. 3102/2017. (V. 8.) AB határozat, Indokolás [18]}.

- *Fenti elvek alkalmazása jelen ügyre*

72. A Kstv. 37/B. § (2) bekezdése a Kp. 80. § (1) bekezdésének II. mondatára tekintettel abba a helyzetbe helyezi a kisajátítást elrendelő határozat nyomán ingatlantulajdonukat elvesztő személyeket, hogy a hatósági határozattal szembeni keresetlevéllel együtt (legkésőbb) a már korábban kirendelt szakértő által készített (részben aktualizált) szakvéleményt érdemben vitassák, aggályosságára vezető okot bizonyítson. *Indítványozók* ügyében mindez azt jelenti praktikusán, hogy a 2019 nyarán a perbeli ingatlan forgalmi értékének megállapítására kirendelt „előzetes szakértő” véleménye, egy 2020. évi aktualizálást követően a 2020-2022. évben folyamatban volt közigazgatási perben is kényszerűen felhasználásra került. Ebből a vetületből az Alkotmánybíróság nem vizsgálta a jelen beadvány keretei között támadott jogszabályhelyeket, ugyanis az 5/2020. (I. 29.) AB határozatban kifejezetten korlátozta eljárását a Kp. szakértői bizonyításra vonatkozó szabályának vizsgálatára {5/2020. (I. 29.) AB határozat, Indokolás [8]}. Ezért a jelen összefüggésben való vizsgálata a két különböző, egymásra épülő hatósági eljárásban (szakértő előzetes kirendelése → kisajátítási hatósági eljárás), illetve a kisajátítást elrendelő határozattal szembeni közigazgatási peres eljárásban az *Indítványozók* alapjogsérelmére vezető bizonyítási szabályoknak az Alkotmánybíróság általi vizsgálata nem ütközik *res iudicata*- túlalomba, az Abtv. 31. § (1) bekezdésébe.

73. A Kstv. 37/B. § (2) bekezdése önmagában sérti az ügyfélegyenlőség elvét, a rendelkezés „kisajátítást kérőkre” ésszerű indokokkal alá nem támaszthatóan aránytalanul kedvező tartalmú. A Kp. 80. § (1) bekezdés II. mondata szintén a kisajátítást kérő alperesre kedvező – az ő érdekében előzetesen kirendelt szakértő véleménye mindössze az eljáró bíróság kontrollja alá esik. Az ügydöntő jelentőségű (legalábbis a kisajátítási kártalanítás összecszerúsége kapcsán alapvetően azt meghatározó szakvéleményt) másik szakértővel ütköztetni nem kell a szakkérdésekre adott megállapítások egyikét sem. Maga a Legfelsőbb Bíróság hivatkozik kisajátítási ügyben arra, hogy „a

szakértő kirendelésével részben eldől az ügy sorsa, hiszen a bíró számára olyan fontos fogódzó a szakértői vélemény, amely az esetek többségében meghatározza az ügy kimenetelét' (Kfv.IV.38.009/2010/6.). Ez végső soron azzal jár, hogy a hatósági ügy-és a perdöntő jelentőségű szakvélemény a Kstv. 37/B. § (2) bekezdése és a Kp. 80. § (1) bekezdés II. mondatára tekintettel mindössze egy szakvélemény áll majd rendelkezésre, melyre az ellenérdekű ingatlantulajdonos *Indítványozóknak* ráhatása gyakorlatilag nincs.

74. Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes hatósági eljáráshoz való jog nem lehet illuzórikus, és korlátozása nem járhat azzal, hogy az ügyfél eljárási jogaival szemben a kártalanítás összegének megállapítása kapcsán az egyetlen szakvélemény újbóli, kvázi automatikus felhasználásra kerüljön. Mindezt úgy, hogy a hatóság, aki nem rendelkezik a szakkérdés értékeléséhez kompetenciával dönt arról, hogy a szakvélemény egyazegyben a döntése alapjául szolgálhat-e. A kártalanítási összeg meghatározása egyértelműen egy komplex kérdés, és mindenképpen abból az alapfeltevésből indul, hogy az alkalmazott módszer révén megállapított „kártalanítás teljes (azaz ne részleges, pl. 70-80%-os legyen)” {16/2017. (VII. 10.) AB határozat, Indokolás [24]}. Ebből az az elvárás fogalmazódik meg, hogy az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdését sértené, ha a kártalanítási összeg csak részleges lenne (pl. ha 20%-os eltérés lenne a valós forgalmi érték, és a szakvélemény alapján a hatósági határozattal megállapított forgalmi érték között).

75. A hatósági eljárásban is biztosítani kell, különösen az ellenérdekű felek között folyó kisajátítási eljárásban, hogy mindkét ügyfél előadhassa, hogy az adott ingatlan milyen értékkel bír, a Kstv. 9. § (1) és (3) bekezdéseire milyen valós forgalmi érték képviselné az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdése szerinti „teljes kártalanítást”. *Indítványozók* álláspontja szerint erre nem került sor: a hatóságra nehezedő szakvélemény-bevonási kötelezettség miatt *Indítványozók* mindössze az elkészült szakvélemény véleményezésére, arra való nyilatkozattételre lettek felhívva. Tisztességtelen hatósági eljáráshoz vezet az, ha az ingatlan-tulajdonos *Indítványozókat*, akik ingatlanértékelési szakértelemmel nem rendelkeznek, a kisajátítás kérővel, és annak szakértőjével szembe helyezi a Kstv. A fegyveregyenlőség hiánya nyilvánvaló: az ingatlantulajdonos elszenvedője az eljárásnak, bizonyítási indítványt formailag tehet, azonban a hatóság jogszerűen jár el, ha mindössze egy olyan szakvéleményt vesz figyelembe a határozata meghozatalához, amire a Kstv. 37/B. § (2) bekezdése őt kötelezi.

76. Sőt, a közigazgatási perben ugyanaz az egyetlen szakvélemény perszakértői véleményként funkcionál. Se az Ákr., se a Kp. (a Pp.-től eltérő szabályai révén) nem teremti meg az ingatlantulajdonosok számára, hogy egy másodszakértői véleményt (magánszakértői véleményt, vagy más eljárásban készült szakvéleményt) vonjanak be az eljárásba. Holott [REDACTED] Miskolc 2. sz. közjegyző által kirendelés útján eljáró [REDACTED] igazságügyi szakértő

szakvéleménye ugyanazt az ingatlant, ugyanazon összehasonlító adatokon alapuló forgalmi érték-meghatározási módszerrel (tehát azonos szakmai módszerrel), korrekciót követően, indexálás nélkül [REDACTED] Ft/ha értékben állapította meg a kisajátítani kért [REDACTED]

[REDACTED] ingatlan fajlagos forgalmi értékét. A [REDACTED] nagyságú ingatlan értéke, következésképpen a megállapított kisajátítási kártalanítási összeg a kirendelt, hatósági határozat és a bírósági ítélet alapjául szolgáló szakértő véleménye alapján [REDACTED] szakvéleménye alapján [REDACTED] kártalanítási összeget kellett volna megállapítani. A két érték között **41,7%-os eltérés van**, azaz mind a kisajátítási hatóság, mind a Miskolci Törvényszék által aggálytalannak talált szakvélemény 41,7%-kal alacsonyabb értéket határozott meg, holott azonos összehasonlító módszerrel készültek a szakvélemények. Az, hogy a közjegyzői nemperes eljárás alapján készült szakértői vélemény elkészítésekor a kisajátítást kérőt is a helyszíni szemlére idézték, előadhatta a nemperes eljárás keretein belül a nyilatkozatát a korrekciós tényezőkre nézve azt jelenti, hogy több garancia övezi a közjegyzői nemperes eljárásban az ingatlanforgalmi szakértői vélemény készítését, mint a Kstv. szerinti eljárásban (a megelőző eljárásban), valamint a közigazgatási perben.

77. Ezen a ponton egyértelmű, hogy ott, ahol ugyanarra az ingatlanra, ugyanazzal a módszerrel, de a Kstv. és a Kp. korlátjai között mindössze egy szakértő véleménye alapján kerül sor a kártalanítás meghatározására, az azzal jár, hogy a szakvélemény mindössze részleges, és nem teljes kártalanítást állapított meg, ezzel a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal BO/05/01949-26/2020 sz. határozata, mind a Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/57. sz. ítélete sérti mind anyagi jogilag az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdését, mind a hatósági és a bírósági eljárás egészének tisztességét [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés; Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés].

I. Kérelem: A Kúria Kfv.VII.37.697/2022/2. számú végzése, a Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/57. számú ítélete, valamint a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal BO/05/01949-26/2020. sz. határozata az Alaptörvény XIII. cikk (1)-(2) bekezdéseit [tulajdonhoz való jog, tulajdon kisajátításának alkotmányos feltételei], XXVIII. cikk (1) bekezdését [tisztességes eljáráshoz való jog], és XXIV. cikk (1) bekezdését [tisztességes hatósági eljáráshoz való jog] sértik

- *Alkotmánybíróság releváns gyakorlata*

78. Az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „*tulajdont kisajátítási csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet*”. Az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése szerint „*mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.*”.

79. Az alkotmányos tulajdonvédelem az állam számára kettős kötelezettséget jelent. Ezt a **481/B/1999. AB határozat** a következőképpen határozta meg: „[a]z állam egyfelől – **az alkotmányos kivételek lehetőségétől eltekintve** – köteles tartózkodni a magán vagy jogi személyek tulajdonosi szférájába való behatolástól, másfelől köteles megteremteni azt a jogi környezetet, azt az **intézményi garanciarendszert**, amely a tulajdonhoz való jogot diszkrimináció nélkül működőképesé teszi.” (ABH 2002, 998, 1002.) A kisajátítási eljárások kapcsán az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy az Alkotmány 13. § (2) bekezdésével összefüggésben az Alkotmány 8. § (1) bekezdéséből folyó **objektív intézményvédelmi kötelezettsége** körébe tartozik az, hogy gondoskodjon a tulajdon Alkotmányban meghatározott követelményeknek megfelelő kártalanításról. Rögzítette az Alkotmánybíróság, hogy „*ez a törvényhozóra azt a kötelezettséget hárítja, hogy a kisajátítás szabályozása során törvényben köteles szabályozni a teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás megvalósulásának anyagi jogi és eljárásjogi biztosítékait*” (35/2005. (IX. 29.) AB határozat, ABH 2005. 387-388).

80. Az Alkotmánybíróság a 64/1993. (XII. 22.) AB rögzítette, hogy a tulajdonjogot, mint az egyéni cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapját részesíti alapjogi védelemben. Az alkotmányos védelem módját meghatározza a tulajdonnak az a - más alapjogoknál fel nem lelhető - sajátossága, hogy alkotmányosan védett szerepét tekintve általában helyettesíthető. Az alkotmányos védelem tárgya elsősorban a tulajdoni tárgy, azaz a tulajdon állaga. Maga az Alkotmány teszi azonban lehetővé **közérdekből a kisajátítást**, jelezve ezzel, hogy a tulajdon alkotmányos garanciájának határa **a tulajdon értékének biztosítása**.

81. A kisajátítás az Alkotmánybíróság gyakorlatában a tulajdonhoz való jog **legsúlyosabb közhatalmi korlátozásaként**, illetve a **tulajdon közjogi megterheléseként** jelent meg {összefoglalóan lásd például: 34/2015. (XII. 9.) AB határozat, Indokolás [33]}. Az alkotmányos tulajdonvédelem terjedelme **mindig konkrét; függ a tulajdon alanyától, tárgyától és funkciójától, illetve a korlátozás módjától is** {ABH 1993, 373, 380., legutóbb idézi: 3219/2012. (IX. 17.) AB végzés, Indokolás [6]}.

82. A tulajdonhoz való jog védelmi körébe tartozó jogosultságok korlátozása, illetve kisajátítás esetén annak alkotmányosságát a következő szempontok szerint lehet megítélni. „*[A] tulajdon védelmére vonatkozik az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében szabályozott alapjog-korlátozási (-mérlegelési) teszt, az ún. szükségességi-arányossági teszt, ám a tulajdonhoz való jog esetében a szükségesség mércéje a pusztán közérdekségekhez igazodik: amennyiben a tulajdon korlátozása közérdekből történik, úgy e korlátozást pusztán ennek okán szükségesnek kell tekinteni. A szükséges tulajdonkorlátozásnak is **arányosnak** kell azonban lennie, mely kisajátítás, illetve tényleges hatásaiban a kisajátításhoz hasonló más korlátozások, különösen a polgári jogi tulajdon egyes részjogosítványainak (birtoklás, használat és hasznok szedése, rendelkezés) jogszabályi korlátozása*

esetében a korlátozással arányos kártalanítás biztosításának kötelezettségét rója a jogalkotóra. **Kisajátítás esetén**, vagy a polgári jogi tulajdonjog részjogosítványainak jelentős mértékű korlátozásával járó más esetekben tehát **az állaggarancia helyébe az értékgarancia lép**, amely nem más, mint **az értékcsökkenésnek megfelelő mértékű kártalanítás**. Mindebből az következik, hogy alkotmányosan a tulajdonos tulajdonosi pozícióját hátrányosabbá tevő, a tulajdonos számára tényleges, pénzben is kifejezhető hátrányt okozó jogszabályi előírások esetén **a jogalkotó biztosítani köteles az értékgaranciát, vagyis a korlátozással arányos kártalanítást köteles előírni.** {23/2017. (X. 10.) AB határozat, Indokolás [16]–[17]}

83. A kisajátítás az Alkotmánybíróság gyakorlatában a tulajdonhoz való jog **legsúlyosabb közhatalmi korlátozásaként**, illetve a **tulajdon közjogi megterheléseként** jelent meg {összefoglalóan lásd például: 34/2015. (XII. 9.) AB határozat, Indokolás [33]}

84. A tulajdonhoz való jog védelmi körébe tartozó jogosultságok korlátozása, illetve kisajátítás esetén annak alkotmányosságát a következő szempontok szerint lehet megítélni. „[A] tulajdon védelmére vonatkozik az Alaptörvény I. cikke (3) bekezdésében szabályozott alapjog-korlátozási (-mérlegelési) teszt, az ún. szükségességi-arányossági teszt, ám a tulajdonhoz való jog esetében a **szükségesség mércéje a pusztán közérdekekűséghez igazodik**: amennyiben a tulajdon korlátozása **közérdekekű célból történik**, úgy e korlátozást **pusztán** ennek okán **szükségesnek kell tekinteni**. A szükséges tulajdonkorlátozásnak is **arányosnak** kell azonban lennie, mely kisajátítás, illetve tényleges hatásaiban a kisajátításhoz hasonló más korlátozások, különösen a polgári jogi tulajdon egyes részjogosítványainak (birtoklás, használat és hasznok szedése, rendelkezés) jogszabályi korlátozása esetében a korlátozással arányos kártalanítás biztosításának kötelezettségét rója a jogalkotóra. **Kisajátítás esetén**, vagy a polgári jogi tulajdonjog részjogosítványainak jelentős mértékű korlátozásával járó más esetekben tehát **az állaggarancia helyébe az értékgarancia lép**, amely nem más, mint **az értékcsökkenésnek megfelelő mértékű kártalanítás**. Mindebből az következik, hogy alkotmányosan a tulajdonos tulajdonosi pozícióját hátrányosabbá tevő, a tulajdonos számára tényleges, pénzben is kifejezhető hátrányt okozó jogszabályi előírások esetén **a jogalkotó biztosítani köteles az értékgaranciát, vagyis a korlátozással arányos kártalanítást köteles előírni.** {23/2017. (X. 10.) AB határozat, Indokolás [16]–[17]}

85. Az Alkotmánybíróság a 4/2013. (II. 21.) AB határozatában rögzítette, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményében (EJEE) biztosított jogok jelentéstartalmát az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntéseiből vonható le, amely „elősegíti az emberi jogok értelmezésének egységesen érvényesülő felfogását”. Rögzítette a határozatában, hogy „az Egyezmény, valamint az EJEB gyakorlatának figyelembevételé nem vezethet az Alaptörvény szerinti alapjogvédelem korlátozásához, alacsonyabb védelmi szint meghatározásához. A strasbourgi gyakorlat, valamint az Egyezmény az alapjogvédelemnek azt a minimum szintjét határozza meg, amelyet minden részes államnak biztosítani kell, azonban a nemzeti jog ettől eltérő, magasabb követelményrendszert is kialakíthat az emberi jogok védelmére” {4/2013. (II. 21.) AB határozat, Indokolás [19]}”.

86. Az EJEB úgy tekint a kisajátítási kártalanításra vonatkozó jogszabályokra, mint amelyek alapvető jelentőségűek annak megítélése kapcsán, hogy ésszerű arányossági viszony állt-e fenn az (nemzeti hatóságok által) alkalmazott intézkedések, valamint a kifogásolt intézkedéssel elérni kívánt cél között. A *Scordino v. Italy (no.1.)*-ügyben úgy találta, hogy egy útépités nem indokolja, hogy a kisajátított ingatlan piaci értékének csak mintegy felét ítélik meg kártalanításként, amit ráadásul 20%-os adófizetési kötelezettség is terhel.¹ Formálisan jogszerű kisajátítások esetén csak a teljes kártalanítás tekinthető az ingatlan értékével arányban állónak.² Fontos szempont, hogy a kártalanítási összeget a tulajdon elvonásának napján számított értéken kell megállapítani, minden más módja a számításnak bizonytalansághoz, sőt önkényességhez vezethet.³ Az EJEB legutóbb a *Kostov and others v. Bulgaria*-ügyben fejezte ki aggályát az adójogi szempontból vett statisztikai adatok kártalanítási eljárások kapcsán való felhasználása miatt. Megállapította, hogy az értéket nem lehet az ingatlan valós, piaci (forgalmi) értékének tekinteni.⁴

87. Az EJEB úgy tekintette az *Osmanyán és Amiraghyan v. Armenia*-esetben, hogy a kisajátítás miatt elveszített fő bevételi forrás elvesztésével túlzott egyéni terhet kell viselnie a kisajátítást elszenvedőnek, ha a nemzeti hatóságok nem vizsgálták azt, hogy a megítélt kártalanítás ténylegesen fedezetétül szolgált volna a megélhetés elvonására, vagy legalábbis elegendőnek bizonyult volna arra, hogy a kisajátítást elszenvedő a lakóhelye környékén a kisajátított ingatlanával azonos jellemzőkkel rendelkező ingatlant tudjon szerezni.⁵

88. A kisajátítási határozatot felülvizsgáló bíróságok által gyakorolt kontrollra nézve az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 28. cikke és az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdése kapcsán a következőket fogalmazta meg: *a Kstv. rendelkezései sem azt írják elő, hogy egyes, a törvényben meghatározott feltételek teljesülése esetén kötelező lenne valamely ingatlan kisajátítása; a Kstv. ilyen (a kisajátítás kötelezettségét bármely esetre előíró) értelmezése az Alaptörvényből nem vezethető le. Éppen ellenkezőleg, az Alaptörvény 28. cikkéből az a követelmény fakad, hogy a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék, az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor pedig azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak* {3005/2022. (I. 13.) AB határozat, Indokolás [23]}.

89. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes (bírói) eljáráshoz való jog részének tekinti az **indokolt bírói döntéshez való jogot** is. Figyelemmel az Alaptörvény 28. cikkében előírt jogszabály értelmezési kötelezettségre is, az Alkotmánybíróság azt vizsgálja, hogy az indokolási kötelezettséget előíró eljárás jogszabályokat a

¹ *Scordino v. Italy (no.1.)* [GC], no. 36813/97, 29 March 2006, § 59

² *Former King of Greece and others v. Greece* [GC] (just satisfaction), no. 25701/94, 28 November 2002, § 78

³ *Guiso-Gallisay v. Italy* [GC] (just satisfaction), no. 58858/00, 8 December 2005, §§ 103

⁴ *Kostov and others v. Bulgaria*, nos. 66581/12 25054/15, 14 August, 2020, §§ 88-89

⁵ *Osmanyán and Amiraghyan v. Armenia*, no. 71306/11, 11 October 2018, § 70

bíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott követelményeknek megfelelően alkalmazta-e. Az Alkotmánybíróság tehát a rendes bíróságoktól eltérően nem a felülbírálatra alkalmasság szempontjából vizsgálja a bíróságok indokolási kötelezettségének teljesítését, és tartózkodik attól, hogy jogági dogmatikához tartozó kérdések helytállóságáról, illetve törvényességéről, avagy kizárólag törvényértelmezési problémáról állást foglaljon. [IV/3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, ABH 2012,131.; Indokolás (4) bekezdése] Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság nem vizsgálja azt sem, hogy az indokolásban megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy a jogalkalmazó helytállóan értékelt-e az eljárásban beszerzett bizonyítékokat és előadott érveket, vagy a konkrét ügyben a bírói mérlegelés eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése, és mérlegelése ugyanis az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat. [3237/2012. (IX. 28.) AB végzés, ABK 2012, 504-505.; 3309/2012. (XI. 12.) AB végzés, ABK 2012, 622-624; Indokolás (5)].

90. Az Alkotmánybíróság által vizsgált, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alaposággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon. Ennek megítéléséhez az Alkotmánybíróság vizsgálja a jogvita természetét, az alkalmazandó eljárási törvény rendelkezéseit, a felek által az adott ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket. [összefoglalóan lásd: 7/2013. (III. 1). AB határozat].

91. Az Alkotmánybíróság a 61/2011. (VII. 13.) AB határozatában elvi jelentőséggel erősítette meg, hogy "[e]gyes alapjogok esetében az Alkotmány ugyanúgy fogalmazza meg az alapjog lényegi tartalmát, mint valamely nemzetközi szerződés (például a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya és az Emberi Jogok Európai Egyezménye). Ezekben az esetekben az Alkotmánybíróság által nyújtott alapjogvédelem szintje semmiképpen sem lehet alacsonyabb, mint a nemzetközi (jellemzően a strasbourgi Emberi Jogok Bírósága által kibontott) jogvédelem szintje." [ABH 2011, 291, 321.; legutóbb megerősítve: 32/2012. (VII. 4.) AB határozat; ABK 2012, 228,

233.] Az Emberi Jogok Európai Bíróságának következetes gyakorlata szerint a tisztességes eljárás és a jogállamiság elvéhez tartozik az a követelmény, hogy a bíróságok a döntéseik alapjául szolgáló indokokat kellő részletességgel mutassák be. (*Suominen kontra Finnország*, 37801/97.; 2003. július 1.; § 34.; *Vojtechová kontra Szlovákia*, 59102/08.; 2012. szeptember 25.; § 35.) Az adott bírói döntés természete, és az alapul fekvő egyedi ügy körülményei határozzák meg, hogy milyen terjedelmű és mélységű indokolás elégíti ki az indokolási kötelezettség egyezménybeli követelményét. A Bíróság azt is elvi élel mondta ki, hogy a döntéssel szemben feltétlen elvárás, hogy a bíróság az ügy lényegi részeit a szükséges alapossággal vizsgálja meg, és erről a vizsgálatáról a határozatának indokolásában is adjon számot. Amikor egy fél beadványa döntő jelentőségű az eljárás kimenetele szempontjából, egyéni és kifejezett választ igényel (*Ruiž Torija kontra Spanyolország*, § 30; *Hiro Balani kontra Spanyolország*, § 28

- *A fenti elvek alkalmazása jelen ügyre*

92. A kisajátítás esetében is alkalmazni kell az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében szabályozott alapjog-korlátozási tesztet, az ún. szükségességi-arányossági tesztet. Jelen alkotmányjogi panasszal támadott bírósági ítélet a kisajátítási hatóság határozatának felülvizsgálata kapcsán a hatóság által (az egyedüli szakértői véleményre alapozott) kártalanítás összecszerűségére vonatkozott, a kisajátítás jogalapjának (szükségességének) jogerős megállapítását követően arra korlátozódott.

93. Így tehát az alkotmányjogi panasz a kártalanítást megállapító határozat és azt jogszerűnek kimondó bírósági döntés Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdés szerinti feltételeinek való megfelelés oldaláról, valamint az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés szerinti tulajdonhoz való jog korlátozásának arányossága oldaláról kell megközelíteni. Az arányossági vizsgálat során az alapjog-korlátozás jogszabályoknak való megfelelését, és eljárásjogi természetű alapjogokkal [így az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének] való összhangját kell vizsgálni. Ugyanis nem tekinthető a kisajátítás alkotmányosnak ott, ahol a kisajátítás jogszerűsége csak formális, tartalmi vizsgálat alá vetve azonban az Alaptörvénybe ütköző.

94. Ezzel kapcsolatban az *Indítványozók* hivatkoznak arra, hogy [redacted] Miskolc 2. sz. közjegyző kirendelő végzése nyomán [redacted] igazságügyi szakértő által jegyzett szakértői vélemény, bár a peranyag részévé lett téve, és felperesek jogi képviselője rámutatott a perbeli ingatlan valós forgalmi értékében észlelhető különbségekre, arról alperesek is tudomással rendelkeztek (II. r. alperes konkrétan féli jogokat gyakorolt a közigazgatási perrel párhuzamos közjegyzői nemperes eljárás keretein belül), és [redacted] igazságügyi szakértő maga is hivatkozott az általa is áttanulmányozott „másik szakértő véleményére”, azt a Miskolci Törvényszék jogi indokok megfogalmazása nélkül rekesztette ki bizonyítékok értékelése köréből, vizsgálatából.

95. Nem rendelkezett a támadott jogerős ítélet arról sem, hogy okirati bizonyítékként való értékelése milyen jogszabályhely alapján tekintendő kizártnak. Ennek kiemelt jelentősége van: ha a Kp. vagy a Pp. által is jogszabályi kereteken belül a Miskolci Törvényszék tájékoztatja Indítványozókat arról, hogy milyen bizonyítási érdekek mentén kell bizonyítani a támadott határozat jogszabálysértő jellegét- ahogyan erre sor került a per folyamán tárgyaláson-, úgy nem engedhető meg az, hogy a felhívásra előterjesztett szakvéleményről a bíróság ítéletében ne szóljon. Egy más eljárásban kirendelt szakértőnek azonos szakkérdésre rendelkezésre álló szakértői véleménye nem nyerhet szakértői bizonyítás alatt értékelést a Kp. 80. § szerinti megszorítások között, azonban semmilyen korlátja nincs okirati bizonyítékként, ekként a perszakértő véleményével ellentétes tartalmú bizonyítékként a peranyag részévé tenni [REDACTED] szakvéleményét. Ezzel ellentétes bírósági figyelmeztetésre a per során a bíróság részéről nem kerül sor. Ha ellentmondás mutatkozik ugyanazon fél által felajánlott bizonyításban, úgy is közre kell hatnia a bíróságnak, hogy bizonyítást a kellő mederben, a perhatékonyaságot is szem előtt tartva előadhassa a fél, az esetleges hiányosságait pótolhassa.

96. Az anyagi pervezetés körében fennálló tájékoztatási, közrehatási tevékenységi hiányosság, mulasztás korrigálásának nem fóruma az Alkotmánybíróság – ezzel Indítványozók tisztában van. Arra azonban kifejezett gyakorlata van az Alkotmánybíróságnak, hogy az ügy lényegi részére kiterjedően a bíróság döntését indokolja. Indítványozó felperesek a mai napig nem tudják, hogy milyen további intézkedést kellett volna tenniük, minthogy az eljáráson belül jogi képviselőjükön keresztül -bíróság előzetes felhívására- csatolják [REDACTED] szakvéleményét. Adós maradt tehát a Miskolci Törvényszék ítélete abban a vonatkozásban, hogy a perszakértő által is áttekintett szakértői vélemény, mint bizonyító erővel bíró /felperesi bizonyítási érdek mentén elterjesztett egyszerű magánokirat, miért nem része a peranyagnak. Kivételesen annak a fényében ez, hogy az iratra tekintettel ellenvéleményt fogalmazott meg a perszakértő és II. r. alperes is.

97. Ahogyan a Legfelsőbb Bíróság megállapította fent hivatkozott egyedi ügyben, az igazságügyi szakértői vélemény meghatározza az ügy kimenetelét. *Indítványozók* nem tudják, hogy milyen indokok mellett került elutasításra a számukra perdöntő jelentőséggel bíró bizonyítási indítványuk. Ha a bíróság a Kp. 80. § (3) bekezdése szerinti „*más eljárásban kirendelt szakértő*” alkalmazásának tilalmát észlelte, úgy arról számot kellett volna adnia a bírósági ítéletben. Sőt, ezzel megvonták azt a jogukat is, hogy a kirendelt szakértő által készített (és automatikusan az *Indítványozók* kérelmére kirendeltnek tekintett) szakvélemény aggályosságát alátámasszák. Ez pedig nem csak az indokolt bírósági döntéshez való jogot érinti – a Miskolci Törvényszék nem pusztán a közjegyzői nemperes eljárásban született szakértői vélemény mellőzésének indokait mulasztotta rögzíteni, de elvonta *Indítványozókat* attól, hogy az egyedül figyelembe vett szakvéleményt

vitathassák, azaz a keresetükkel teljes mértékben rendelkezhessenek. Egyértelműen megállapítható ezek alapján az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelme.

98. A fentiekén túl *Indítványozók* hivatkoznak arra, hogy mintegy 41,7%-os eltérés a két szakvélemény között csak és kizárólag a közigazgatási perben tudott szembeötlő lenni, ugyanis [REDACTED] [REDACTED] szakvéleménye még nem állt *Indítványozók* rendelkezésére a kisajátítási határozat meghozatalának napján, sem az az ellen előterjesztett keresetlevél előterjesztésének napján. A szakvélemény bírói kirekesztése azonban azzal a következménnyel járt, hogy *Indítványozók* nem teljes, mindössze részleges kártalanításban bízhatnak még 3 év elteltét követően is. Ez pedig olyan arányú eltérés, melyet a *Scordino* (no.1.)-ügyben az EJEB is már egyezményesértőnek talált (nem beszélve arról, hogy a kártalanítási összeg bruttó, 27%-os ÁFA-val számolt forgalmi értéken alapul). Ez az arányú eltérés anélkül, hogy bírósági kontrollt kaphatott volna, anélkül, hogy a bíróság (*indítványozói indítványra*) vizsgálata során észlelte volna a súlyos értékkülönbséget egy, az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdésének „*teljes kártalanítás*” elvébe ütköző, az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése szempontjából aránytalan tulajdonjogi korlátozással járó bírói ítélet meghozatalával járt.

99. Kivételesen problémásnak ítélik a korlátozott precedensrendszer alatt azt, hogy a jogi érv alátámasztására sem a szakértő, sem a hatóság, sem a bíróság nem tekinti megfelelőnek a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának kisajátítási ügyek vizsgálata révén megalkotott állásfoglalását.⁶ Nem vitatják azt az *Indítványozók*, hogy az Alaptörvény T) cikkébe nem tartozó az összefoglaló vélemény, de nem vitatható el, hogy annak megszületésére éppen az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése szolgál: „*a Kúria a (2) bekezdésben meghatározottak mellett biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét...*”. Maga az *Indítványozók* által hivatkozott joggyakorlat-elemző csoportjának⁷ a véleménye jegyzi meg a vizsgálat céljai között, hogy a bírói gyakorlat eltéréseinek elemzésére az „*egységes bírói gyakorlat megteremtése céljából*” van szükség (6. oldal). Figyelemreméltó az, hogy a Miskolci Törvényszék mindössze annyit állapít meg, hogy „*a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának összefoglaló véleményében foglaltak nem minősülnek a bíróságokra nézve kötelező érvényű állásfoglalásnak*”. Mindazonáltal nem adja indokát annak a Miskolci Törvényszék, hogy az abban is hivatkozott pl. a NAV adatszolgáltatásának hiányosságára vonatkozó érvek (Összefoglaló vélemény, 84. o, 213. o.), amiket *Indítványozók* jogi képviselője is felvetett, milyen okból nem fogadható be a bíróság által. Ugyanis a féli előadás, illetve a jogkérdésben tett jogállítások forrása

⁶ Kérdésként merül fel az is, hogy az Alkotmánybíróság által a határozatában hivatkozott összefoglaló vélemény (pl. a kisajátítások kapcsán éppen az 5/2020. (I. 29.) AB határozatának az indokolása között hivatkozott összefoglaló vélemény, és az arra alapított alkotmánybírói indokolás milyen kötőerővel bír a rendesbíróságokra nézve). Az Alkotmánybíróság más jogterülethez tartozó ügyekben is rendszerint hivatkozik indokolása alátámasztásául a kúriai összefoglaló véleményekre l. pl. 9/2020. (V. 28.) AB határozat, Indokolás [44]; 19/2020. (VIII. 4.) AB határozat, Indokolás [51]; 18/2020. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [85]; 3191/2019. (VII. 16.) AB határozat, Indokolás [35]

⁷ Elérhető: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_kisajaititasi_perek_gyakorlata_osszefoglalo_velemeny.pdf

másodlagos ahhoz képest, hogy mi az előadás/a jogállítást tartalma. Márpedig a féli jogállítást a Miskolci Törvényszék érdemi ellenindokokkal nem szolgált ítéletében. Pusztán az, hogy „*az összefoglaló vélemény a bíróságra nem kötelező*” nem indoka annak, hogy pl. a NAV adatszolgáltatásán alapuló összehasonlító módszerrel szembeni, a szakvélemény aggályosságára vezető jogi indokot alátámassza. Ez az elem is arra utal, hogy a bíróság a Kp. 84. § (2) bekezdésére tekintettel, a Pp. 346. § (5) bekezdésében foglalt indokolási kötelezettségét az Alaptörvény XXVIII. cikkét sértő módon mulasztotta el.

100. Sőt, ahogy erre a *Kostov*-ügyben rámutatott az EJEB: az adójogi szempontból statisztikai gyűjtésként rendelkezésre álló adatok nem tekinthetők a vizsgálat ingatlantulajdon valóságos forgalmi értékének megállapításához *önmagukban* elegendőnek. A magyar jog sem tér el a bolgártól ebből a szempontból: a NAV adatszolgáltatása a NAV nyilvántartása által determinált hibákban szenved. A NAV adatbázisa csak az ingatlan tulajdoni lapjából, valamint az adásvételi szerződésből származó adatokat tartalmazza. A tulajdoni lap az esetek egy részében az ingatlanon álló építményt nem tartalmazza. Emellett a NAV ügyintézője biztosítja az összehasonlításhoz szakértő által kért információkhoz való hozzáférést, azaz személyes leválogatása történik az adatoknak. A szakértő mindössze a leválogatott adatokat kapja meg. Ezen részére pedig az ingatlan tulajdonosaiként *Indítványozóknak* semmilyen ráhatása nincs. A *teljes kértalanítás* elvét sérti az a módszer, ami a Kstv. 9. § (3) bekezdés a) pontja szerinti ingatlan-értékeléshez szükséges. Esetről-esetre kell vizsgálni azt a szakértőnek, a hatóságnak, illetve a közigazgatási perben a bíróságnak, hogy a szakértői vélemény a szolgáltatott adatokra tekintettel aggálytalannak tekinthető. Ennek a vizsgálatnak az elmaradása (noha *indítványozók* erre vonatkozó állításokat tettek) súlyosan sérti az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdését, hiszen nem bizonyosodhatnak meg arról, hogy a szolgáltatott adatok a valós ingatlanforgalmi értéket tükrözik.

101. A fent hivatkozott Kérelem II. vizsgálatával megállapítható, hogy a kisajátítási hatósági eljárásban és az azt követő közigazgatási perben alkalmazott alaptörvény-ellenes jogszabályok alkalmazásával a támadott határozat és bírósági ítélet Alaptörvénybe ütközésére vezető alapjogkorlátozást valósított meg a hatóság és az eljáró Miskolci Törvényszék. Ezeket az indítványelemeket fenntartva, hivatkozva az *Osmanyán and Amiraghyan*-ügyre *Indítványozók* előadják, hogy semmilyen vizsgálata nem történt a hatóság (és következésképpen a bíróság által) annak, hogy a kisajátított ingatlanok helyében *Indítványozók* a helybeli piacon milyen értékű szántóingatlan használatához/tulajdonához tudnak hozzájutni, hogy a családi gazdaságot hogyan kellett átszervezni (üzemátszervezés). Ez annál is aggályosabb, hiszen saját tulajdonú ingatlanuk kisajátításakor a jelenleg Fftv. mező-és erdőgazdasági föld szerzési szabályok alapján egyik Indítványozó sem felel meg az 1 ha nagyságú ingatlan feletti nagyságú ingatlanok szerzési

szabályainak (*Indítványozók nem minősülnek földművesnek*). Azaz a kisajátítás után semmilyen módon nem szerezhetnek a kisajátított ingatlannal azonos méretű, azonos művelési lehetőségeket biztosító ingatlant. Márpedig egy ilyen követelmény fakad az EJEB-gyakorlatból: amikor a tulajdonos a létfenntartásához (itt az *Indítványozók* családjának boldogulásához) szükséges ingatlant vesz el az állam, az a minimális követelmény, hogy olyan mértékű kártalanítást biztosít, ami fedezetül szolgál az üzemátszervezésnek, és olyan helyzetbe helyezi a tulajdonost, mintha a kisajátításra nem került volna sor. **Ezen vizsgálat lefolytatásának hiányában mind a hatósági eljárás végén hozott kisajátítási határozat, mind a támadott bírósági ítélet az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésébe ütközik, ezért azok megsemmisítését kérik a T. Alkotmánybíróságtól jelen beadvány *Indítványozói*.**

102. Jelen ügyben a Kúra végzésének olyan mértékben hiányos az indokolása, hogy azt a hatást kelti, mintha önkényesen, a felülvizsgálati kérelem tartalmától függetlenül hozta volna meg döntését. A végzés indokolásának [6] bekezdésében teljességgel elmulasztja az *Indítványozók* által felvetett jogkérdéseket rögzíteni. Holott, ahogy az a *P/11. sz. mellékletként* csatolt felülvizsgálati kérelem többek között azon kérdésekre irányult, hogy:

- *más eljárásban kirendelt szakértő véleménye, mely a forgalmi értéket közel kétszeres összegben határozta meg miért nem kerülhetett okirati bizonyítékként rögzítésre, és ekként a perszakértő véleménye aggályosságát valószínűsítésére alkalmas bizonyítéknak? (18.o.)*
- *a támadott jogerős ítélet indokolása nyilvánvaló logikai hibában szenved-e azon oknál fogva, hogy a bizonyításra kötelezett fél terhére értékeli a bíróság a bizonyítottság hiányát akkor, amikor azért esett el a fél a bizonyítás lehetőségétől, mert e tárgykörben tett indítványát a hatóság elutasította? (20.o.)*
- *sérti-e a tisztességes hatósági eljáráshoz, valamint a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot, ha a fél a bizonyítási teherről kioktatásra kerül, mely alapján a fél megjelöli a bizonyítás eszközeit, és szakértői bizonyítást indítványoz, azonban a hatóság vagy a bíróság a bizonyítási indítványt elutasítja és később a bizonyítottság hiányát a fél terhére rója? (21.o.)*

103. A Kúria végzése ekként a felülvizsgálati kérelemmel rögzített, az ügy érdemére kiható olyan eljárási szabálysértések kapcsán mulasztott el vizsgálatot folytatni, ami *Indítványozók* felülvizsgálati kérelméből nyilvánvalóan megállapítható, ami a kérelmük elemi alapját adta. Ezek a jogerős ítéletre vezető megelőző eljárás és per bizonyítási eljárásában *Indítványozókat* ért jogsérelmek egyáltalán nem jelennek meg a Kúria végzésében, annak ellenére, hogy részletesen számot kellett volna adnia a Kúriának arról, hogy *Indítványozók* felvetéseit milyen okból nem tartja felülmérlegelésre okot adó eljárási jogszabálysértésnek.

104. A Kúria végzéséből a fenti rész vonatkozásában hiányzik az Indítványozók által eldönteni kért jogkérdéssel összefüggő indokolás, helyette azt állapítja meg a Kúria (Indokolás [16]), hogy felülvizsgálati kérelmükben Indítványozók lényegében a szakvéleményben foglaltakat vitatták.

105. Továbbá a Kúria figyelmen kívül hagyta az Indítványozóknak a joggyakorlat egységének ill. továbbfejlesztésének szükségessége tekintetében előadott érvelésének jelentős részét is. A Kúria gyakorlatilag iratellenesen állapítja meg, hogy „*felperesek nem mutatták be, hogy a joggyakorlat egységének vagy továbbfejlesztésének biztosítása érdekében pontosan miért látnák indokoltnak a felülvizsgálati kérelmük befogadását*” (Indokolás [13]). Indítványozók ugyanis részletes érvelést adtak elő erre vonatkozóan felhasználva az Alkotmánybíróság gyakorlatát is, ami ellentétes azzal a kúriai gyakorlattal, miszerint a forgalmi értéken, NAV adatszolgáltatásra épülő szakvélemény alapján megállapított és aszerint történő kártalanítás teljesnek lenne tekinthető. A Kúria végzésének indokolása nem tartalmaz információt arra vonatkozóan, hogy az Indítványozók ezzel összefüggő érveit egyáltalán megtárgyalta volna.

106. A Kúria végzéséből tehát nem állapítható meg, hogy a bíróság az ügy lényegi részeit a szükséges alapossgal vizsgálta volna meg. Ekként teljességgel elmulasztotta rögzíteni a felülvizsgálati kérelem lényegi tartalmát, az *Indítványozók* által felvetett, kérelmükkel elbírálendő jogkérdéseket. Ez azon oknál fogva eredménye szükségképpen, a Kúria végzésére kiható, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósághoz való jogot sértő alaptörvény-ellenességet, hogy a kérelem végzésben való rögzítettségére visszavezethetően az indokolás olyan mértékben hiányos, mintha a Kúria nem az *Indítványozók* konkrét ügyében előadott érvek mellett hozott volna döntést, hanem valamely más ügyben előterjesztett, eltérő tartalmú felülvizsgálati kérelmet bírált volna el. Indítványozók sérelmezik, hogy a Kúria a felülvizsgálati eljárásban olyan végzést hozott, mely mind formailag, mind tartalmilag elszakadt a felülvizsgálati kérelem tartalmától, ekként **a Kúria nem töltötte be a rendkívüli jogorvoslati funkciója egészét, a felülvizsgálati eljárás befogadhatóságának a vizsgálatát Indítványozók Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát sértően végezte el, és hozott alaptörvény-ellenes végzést.**

107. A fentiek alapján kérem a T. Alkotmánybíróságot, hogy a Kúria Kfv.VII.37.697/2022/2. számú végzését, a Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/57. számú ítéletét, mint az Alaptörvény XIII. cikk (1)-(2) bekezdéseit [tulajdonhoz való jog, tulajdon kisajátításának alkotmányos feltételei], XXVIII. cikk (1) bekezdését [tisztességes eljáráshoz való jog], és XXIV. cikk (1) bekezdését [tisztességes hatósági eljáráshoz való jog] sértő alaptörvény-ellenes bírói döntést a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei

Kormányhivatal BO/05/01949-26/2020. sz. határozatára kiterjedően megsemmisíteni szíveskedjék.

108. Kérem a T. Alkotmánybíróságot, hogy a Kstv. 37/B. § (2) bekezdését, és a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 80. § (1) bekezdését, mint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe [tisztességes eljáráshoz való jog, fegyverek egyenlősége] ütköző, alaptörvény-ellenes jogszabályhelyeket az Abtv. 41. § (1) bekezdése alapján a határozat kihirdetése utáni 30 nappal *pro futuro* semmisítse meg.

Melléletek:

1. sz. melléklet – Ügyvédi meghatalmazás
2. sz. melléklet – Kstv. 37/B. §-a alapján a kisajátítási hatóság által kirendelt [REDACTED] mint előzetes szakértő szakvéleménye (2019. szeptember 27.)
3. sz. melléklet – Kstv. 25/A. § alkalmazásával a kisajátítási hatósági eljárásban kirendelt [REDACTED] szakértő szakvéleménye (2020. május 6.)
4. sz. melléklet – Kisajátítási hatóság BO/05/01949-26/2020. sz. határozata
5. sz. melléklet – Indítványozó felperesek keresetlevele
6. sz. melléklet – Miskolci Törvényszék által 2021. július 8. napján tartott tárgyaláson készült jegyzőkönyv
7. sz. melléklet – [REDACTED] szakértői jelentése (2021. november 18.)
8. sz. melléklet – Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/43. sz. szakértői nyilatkozat
9. sz. melléklet – Miskolci Törvényszék által 2022. február 22. napján tartott tárgyaláson készült jegyzőkönyv
10. sz. melléklet - Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/57. számú ítélete (kézbesítve: 2022. július 5.)
11. sz. melléklet – Indítványozók Miskolci Törvényszék 101.K.701.444/2020/57. számú ítélete felülvizsgálatát kezdeményező felülvizsgálati kérelme (2022. augusztus 5.)
12. sz. melléklet – Kúria Kfv.VII.37.697/2022/2. számú végzése Indítványozók felülvizsgálati kérelme befogadhatóságának megtagadásáról (kézbesítve: 2022. szeptember 28.)
13. sz. melléklet [REDACTED] Miskolc 2. sz. közjegyző 31016/N/23/2020/10. sz. végzése alapján kirendelt [REDACTED] igazságügyi szakértő által készített igazságügyi szakértői vélemény

Kelt.: Budapest, 2022. november 25.

Indítványozók képviselőjében:

(KARSAI DÁNIEL

Karsai Dániel Ügyvédi Iroda

dr. Karsai Dániel András